МЕНЕДЖМЕНТ ЕКОНОМІКИ ЩАСТЯ: СТАТИСТИЧНО-АНАЛІТИЧНІ ВИМІРИ НА ПРИКЛАДІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

THE MANAGEMENT OF HAPPINESS ECONOMICS: STATISTICAL AND ANALYTICAL MEASUREMENTS ON THE STUDENTS' EXAMPLE

УДК 330.16(005:378)

DOI: <https://doi.org/10.32843/infracruct52-27>**Гальків Л.І.**д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту
організацій
Національний університет
«Львівська політехніка»**Жила Д.О.**студентка
Національний університет
«Львівська політехніка»**Фетко І.В.**студентка
Національний університет
«Львівська політехніка»**Halkiv Liubov**

Lviv Polytechnic National University

Zhyly Diana

Lviv Polytechnic National University

Fetko Ivanna

Lviv Polytechnic National University

Ця стаття націлена на розвиток теоретико-методологічних засад менеджменту економіки щастя в частині статистично-аналітичних вимірів у студентському середовищі. Менеджмент економіки щастя формує систему знань в царині прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення економічних ефектів, які спричинені зростанням суспільного щастя. Авторами було здійснено анкетне опитування студентів. Статистична аналітика виявила позитивні установки на відчуття і частоту щастя респондентів. Максимальні оцінки серед атрибутів щастя отримали: здоров'я, внутрішня гармонія, розуміння близьких. Найбільш щасливі студенти надають допомогу однокурсникам. Отримання допомоги своєю чергою сприяє зростанню рівня щастя її отримувачів. Вищі рівні задоволеності щастям виявляли ті, що мають хороші успіхи в навчанні. Потенційні активатори щастя вони вбачають передусім у розвитку практичних компетентностей на тлі припинення пандемії COVID-19.

Ключові слова: менеджмент, економіка, щастя, студенти, статистика, аналітика, опитування.

Эта статья нацелена на развитие теоретико-методологических основ менедж-

жмента экономики счастья в части статистически-аналитических измерений в студенческой среде. Менеджмент экономики счастья формирует систему знаний в области принятия управленческих решений, направленных на достижение экономических эффектов, вызванных ростом общественного счастья. Авторами осуществлен анкетный опрос студентов. Статистическая аналитика обнаружила положительные установки на ощущение счастья респондентами и его частоту. Максимальные оценки среди атрибутов счастья получили: здоровье, внутренняя гармония, понимание близких. Наиболее счастливые студенты оказывают помощь однокурсникам. Получение помощи в свою очередь способствует росту уровня счастья ее получателей. Высшие уровни ощущения счастья в университете проявляли студенты, которые имеют хорошие успехи в учебе. Потенциальные активаторы счастья они видят прежде всего в развитии практических компетенций на фоне прекращения пандемии COVID-19.

Ключевые слова: менеджмент экономики, счастье, студенты, статистика, аналитика, опрос.

The purpose of the article is to develop theoretical and methodological principles of happiness economics on the students' example. Authors have interpreted the topic as an innovative branch. This direction involves accumulation of information in a field of management, which is aimed at achieving certain economic effects. An origin of these effects lies among the growth of social happiness. Authors built a conceptual model of managerial influences: students' happiness → happiness of university staff → happiness in education environment → happiness of the country. The focus was on the study of certain happiness aspects among the students. Authors developed a questionnaire, in which took part 107 students. Statistical analysis showed high respondents' exposure to happiness and high frequency of being in this state (76.6% noted a feeling of sincere joy during last three days). Among the top attributes of happiness are: health, inner harmony, understanding of loved ones. Less important attributes are: wealth, success and friends. The reason for low estimated friends is quarantine restrictions — limited communication with classmates. So the impact of the factor "frequent communication with classmates" on student's satisfaction with the university environment was statistically insignificant (Pearson Chi-Square = 0.960; $p = 0.328$). Also was proved that the happiest students help their classmates (Pearson Chi-Square = 26.4; $p < 0.001$). Getting help contributes to the happiness of its recipients too (Pearson Chi-Square = 10.3; $p < 0.002$). Moreover, higher level of satisfaction in university takes place among female students rather than male students ($p = 0.007$); those who are content with class schedule than those who are uncomfortable with it ($p = 0.012$); those that have good marks than those who do not ($p = 0.005$). COVID-19 caused significant problems in process of education. TOP-3 things that are needed for the student to be absolutely happy in some ways, due to the quarantine conditions. They are: internship in other countries; employment; offline classes. Results of the research are consistent with the conclusions of the leading institutions, in particular with the results published by the Kyiv International Institute of Sociology, which worked on a representative sample of Ukrainians in 2020. Also, they can serve as a guide for the management of higher education institutions, and hence for scientists to find ways to increase student happiness.

Key words: management economics, happiness, students, statistics, analytics, questionnaire.

Постановка проблеми. Сучасна епоха суспільного розвитку характеризується людиноцентризмом, на тлі чого зміцнюється роль потреб людини в системі детермінант соціально-економічних трансформацій. Стрижневою потреба у щасливому людському бутті активізує поступ нового напрямку – менеджменту економіки щастя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Витоки проблематики щастя прослідковуються у творах прихильників евідемонізму, (Аристотеля, Сократа, Епікура, Сенеки, Т. Аквінського, К. Роджерса, Дж. Готтмана, Л. Фейєрбаха та ін). Згодом ця проблематика укріплюється як

міждисциплінарний науковий напрям, ставши предметом досліджень соціологів, економістів, психологів, філософів, політологів, медиків, педагогів та ін. Економічні аспекти щастя розглядають у контексті ефективного розвитку країни (Ю. Ярмоленко [1, с. 107-111]; К. Шкурко [2, с. 111-118]; О. Бутник [3, с. 73-75]), а економіку щастя – як нову сферу наукових розвідок (Л. Ноздріна, І. Жеребило, О. Волошок [4, с. 144-152]), яка на макрорівні досліджена ще не достатньо.

Постановка завдання. Метою статті є розвиток теоретико-методологічних засад менеджменту економіки щастя на прикладі студентського середовища.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з ХХ століття активно розвивається новий напрям академічних досліджень, що об'єднує в собі економічний та психологічний сенси поняття «щастя» – економіка щастя. Науковці зійшлися на думці, що економіка, заснована тільки на максимізації доходів і збільшенні споживання, не має перспектив [4, с. 146]. Рівень ВВП, не віддзеркалюючи повного спектру соціально-економічних здобутків суспільства, втрачає статус пріоритетного індикатора поступу благополуччя економіки країни. Економічний розвиток суспільних систем усе більше залежить від дотримання їх членами правил поведінки, необхідних для цілісності та взаємного процвітання. Тому постає проблема забезпечення умов, за яких кожна людина буде щасливою. Для країн, які розвинені недостатньо, потрібно спочатку покращити загальний рівень життя громадян, а потім – рівень їхнього ментального благополуччя. Ті ж країни, де загальний рівень життя громадян уже досить високий, мають забезпечувати духовний добробут [5].

Менеджмент економіки щастя ми позиціонуємо як інноваційний напрям досліджень, що передбачає акумулювання знань в царині управлінських рішень, спрямованих на досягнення економічних ефектів, спричинених зростанням суспільного щастя. На сьогодні існують показники, якими оцінюють щастя у суспільних утвореннях. Найвідомішим є індекс щастя [6], який із 2012 р. щорічно обраховується представниками ООН на основі порівняння декількох показників: рівня ВВП, очікуваної тривалості життя, наявності соціальної підтримки, можливості свободи вибору в житті, сприйняття корупції та щедрості. Згідно даних 2020 р. [6], найбільш задоволені життям люди проживають у скандинавських країнах: з 2018 року Фінляндія тричі поспіль була безумовним лідером даного рейтингу, у 2018 році за нею йшли Норвегія та Данія, у 2019 ці дві країни помінялися позиціями – Данія зайняла друге місце, закріпившись на ньому й у 2020 році, Норвегія – третє, яка наступного року поступившись Швейцарії та Ісландії, опустилась на п'яту сходинку. Четверте місце за

результатами всіх трьох років належало Ісландії. На жаль, позиції України в цьому рейтингу не такі високі: з 153 країн вона у 2018 році була 136, у 2019 – 131, а в 2020 – 123. Звісно, можна спостерігати певні зрушення в кращу сторону, бо, порівняно з 2018 роком, у 2020 значення індексу виросло з 4,10 пунктів до 4,56. В Україні у 2020 р. «переважно щасливими» себе відчували 46% українців, а «дуже щасливими» – 9%. Водночас зросла частка осіб, які почуваються «переважно нещасними» й «нещасними» – 38% від загальної кількості [7]. На це здебільшого вплинули нестабільна ситуація в Україні й пандемія.

Економіка щастя на рівні країни обумовлюється щастям на рівнях її структуроутворюючих елементів. Відтак розвиток теоретичних засад державного менеджменту в частині економіки щастя може здійснюватися у різних зрізах: мезорівня; мікрорівня; нанорівня. Це зумовлює необхідність використання різних підходів до розробки управлінських рішень, націлених на зростання суспільного щастя. На рівні організацій йдеться про створення керівництвом умов для розвитку щасливих колективів.

Схиляючись до концептуальної моделі ув'язки щастя в університеті з економікою щастя [4, с. 148], ми будуємо відповідну модель управлінських впливів: щастя студентів → щастя колективу університету → щастя середовища вищої освіти → економіка щастя країни. У статті ми зосереджуємось на дослідженні окремих аспектів щастя серед студентської молоді. Задля цього ми реалізували такі заходи: розробили анкету для онлайн опитування за допомогою Google Form (рис. 1); поширили анкету в зручних для студентів місцях; провели статистичний аналіз результатів.

У дослідженні взяло участь 107 студентів, з яких 77,6% – жінки; 22,4% – чоловіки. Про позитивні установки на відчуття щастя респондентів вказує той факт, що тільки 1,9% опитаних не вважають себе творцями власного щастя і менше чвертина (22,4%) очікують після послідовності щасливих моментів обов'язкового настання несприятливих для щастя ситуацій. Рутину не «гнітить» суттєво молодь. Домінантна частка (77,6%)

Рис. 1. Структура авторської анкети

опитаних вказали, не отримують задоволення від звичайних моментів (приємної прогулянки, смачного чаю, гарної погоди). Відчуття щирої радості у день опитування відзначили 41,1% студентів; упродовж останніх трьох днів – 76,6%. Максимальну оцінку (у 74,8% випадків) серед символів щастя отримало здоров'я. Також лідерами серед атрибутів щастя є: внутрішня гармонія (для 58% опитаних), розуміння близьких та кохання – (для 45,8 % і 41,1% задіяних в опитуванні відповідно). Менш важливими (оцінені трьома балами з чотирьох можливих) виявилися такі символи, як: матеріальні статки (53 відповідей або 49,5%), друзі (48,6%) та успішність (42,1%).

Другий блок питань є більш конкретним щодо атмосфери в університетському середовищі. Очевидно, що на відповіді респондентів про

задоволеність студентським життям (рис. 3) вплинув той факт, що навчання тривалий час відбувалося дистанційно: менше половини опитаних студентів, а саме 43,9%, вище середнього змогли оцінити своє ставлення до студентського життя в «карантинних» умовах. Це могло позначитися на міжособистісних стосунках у межах академічної групи. Можливо тому, на запитання анкети «Чи добре Вас описує таке твердження: «Я часто спілкуюся з більшістю з одногрупників?»» 43,9% відповіли «ні», а 37,4% – «ані так, ані ні». Втім лише 15,0% відзначили, що їм таке спілкування не приносить задоволення. За даними опитування 51,4% студентів вважали, що надають підтримку одногрупникам, а 43,9% – що отримують таку підтримку. Розкладом занять виявилися задоволені 48,6% респондентів.

Рис. 2. Оцінка важливості символів щастя

Джерело: матеріали власного опитування

Рис. 3. Оцінювання задоволеності студентським життям

Джерело: матеріали власного опитування

Дані табл. 1, отримані на основі аналізування розподілів відповідей, представлених у формі чотирьохклітинної таблиці спряженості, дозволяють констатувати відсутність статистично значимих відмінностей щодо задоволеності студентським життям для одного чинника: часте спілкування з одногрупниками. Найвища сила зв'язку виявилася для ознаки «підтримка одногрупників», помірна сила – для ознаки «підтримка від одногрупників», середня – для ознак «розклад занять», «успішність» і «стать».

Отримані нами результати узгоджуються із висновками провідних інституцій, які займаються проблемами економіки щастя. Так, науковці Київського міжнародного інституту соціології на базі репрезентативної вибірки жителів України [7] довели, що жінки у 2020 р. почувалися щасливішими за чоловіків; рівень щастя зростає зі зростанням рівня освіти; молодь є щасливішою від представників старшого покоління.

Розглядаючи проблему потенційних чинників щастя, респондентам було надано можливість обрати 3 позиції, які б сприяли зростанню їхнього рівня щастя (рис. 4). Ми виявили, що 66,4%

студентів мріють про закордонне стажування; 64,5% – відчують, що саме працевлаштування додало б яскравих фарб у їхнє життя; а 58,9% опитуваних будуть щасливими, якщо закінчиться карантин і буде змога повернутися до класичного формату навчання. На рівень щастя 45 учасників опитування вплинула б також наявність стипендії.

Менеджмент закладів вищої освіти націлений, окрім іншого, на те, щоб в студенти почували себе щасливими. Від цього залежить рівень щастя у вищій освіті, а згодом – в економіці країни. Тому керівництво вищої школи має докладати зусиль, аби студентам було якомога комфортніше в університетській атмосфері, забезпечуючи належні умови для саморозвитку і навчання. Коронавірусна криза активувала цілу низку викликів для менеджменту закладів вищої освіти, одна з яких – проблема самотності через ізоляцію. Задля її подолання практикується організація «гарячих ліній», системний моніторинг настроїв у студентському середовищі, проведення організаційних заходів он-лайн і в комбінованому форматі.

Висновки з проведеного дослідження. У рамках менеджменту економіки щастя – інноваційного

Рис. 4. Оцінювання потенційних чинників щастя

Джерело: матеріали власного опитування

Таблиця 1

Аналіз впливу чинників на задоволеність студентським життям

Чинники	χ^2		Критерій Фішера	Критерій V Крамера
	значення	рівень значущості		
Часте спілкування з одногрупниками	0,960	0,328	0,473	0,131
Підтримка від одногрупників	10,337	0,002	0,003	0,430
Підтримка одногрупників	26,375	<0,001	<0,0001	0,686
Розклад занять	6,373	0,012	0,01998	0,337
Успішність у навчанні	8,1	0,005	0,0108	0,382
Стать	7,539	0,007	0,0123	0,667

Джерело: власні розрахунки авторів

напрямку академічних досліджень в царині керівних впливів задля досягнення економічних ефектів, спричинених зростанням суспільного щастя – важливо представити виміри щастя на рівні окремих колективів.

Результати відповідей на запитання, створеної нами хмарної анкети, дозволяють стверджувати, що серед загальноновизнаних атрибутів щастя опитаних представників студентської молоді найважливішими є: здоров'я, внутрішня гармонія, розуміння близьких. Найбільш щасливими виявилися студенти, які надають допомогу однокурсникам. Отримувачі допомоги також відзначають зростання рівня щастя від взаємодії. Вищі рівні задоволеності щастям в університетському середовищі виявляли студентки, ніж студенти; ті, кого влаштовує розклад занять, ніж ті, кого не влаштовує; ті, що мають хороші успіхи в навчанні, ніж ті що їх не мають. Низку проблем у закладах вищої освіти активував COVID-19. ТОП-3 речі, яких не вистачає для щастя респондентам певним чином зумовлені умовами карантину: поїздки в інші країни на стажування; набуття досвіду у час працевлаштування; більше занять оф-лайн.

Отримані нами результати можуть слугувати дороговказом для менеджменту закладів вищої освіти, а відтак і для науковців щодо пошуку шляхів зростання щастя студентів, зниження рівня його відмінностей серед різних груп студентської молоді.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ярмоленко Ю. О. Сталий розвиток АПК як складова розвитку економіки щастя. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 2. С. 107-111.
2. Шкурко К. Щастя людини як критерій поступального розвитку українського суспільства. *Схід*. 2017. Вип. 4. С. 111-118.
3. Бутник О. О. Дослідження індексу щастя населення в контексті ефективного державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. Вип. 22. С. 73-75.
4. Ноздріна Л. В., Жеребило І. В., Волошок О. В. Виміри щастя в університеті в контексті економіки щастя. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. Вип. 1. С. 144-152.
5. Liberto D. Happiness Economics. 2019. URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/happiness-economics.asp>.
6. World Happiness Report 2020 Sustainable Development Solutions Network. 2020. URL: <https://worldhappiness.report/>.
7. Чижик Є. Попри пандемію та економічні негаразди, більшість українців все ж почувалися щасливими у 2020 році – соціопитування. *ZN.UA*. 2020. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/popri-pandemiju-ta-ekonomichni-neharazdi-bilshist-ukrajintsiv-vse-zh-pochuvalisja-shchaslivimi-u-2020-rotsi-sotsopituvannja.html>.

REFERENCES:

1. Jarmolenko Ju. O. (2016) Stalij rozvytok APK jak skladova rozvytku ekonomiky shhastja [Sustainable agriculture development as a component of development of happiness economy]. *Teorija ta praktyka derzhavnogho upravlinnja*, no. 2, pp. 107-111.
2. Shkurko K. (2017) Shchastia liudyny yak kryterii postupalnoho rozvytku ukrainskoho suspilstva [Human happiness as a criteria for the development of ukrainian society]. *Skhid*, no. 4, pp. 111-118.
3. Butnyk O. O. (2017) Doslidzhennia indeksu shchastia naselennia v konteksti efektyvnoho derzhavnoho upravlinnia [Research of Happiness index of the population in the context of effective public administration]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 22, pp. 73-75.
4. Nozdrina L. V., Zherebylo I. V., Voloshok O. V. (2020) Vymiry shchastia v universyteti v konteksti ekonomiky shchastia [Measurements happiness at the university in the context of the economy of happiness]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, no. 1, pp. 144-152.
5. Liberto D. (2019) Happiness Economics 2019. URL: <https://www.investopedia.com/terms/h/happiness-economics.asp>
6. World Happiness Report 2020 (2020) Sustainable Development Solutions Network. URL: <https://worldhappiness.report/>
7. Chyzhyk Ye. (2020) Popry pandemiiu ta ekonomichni neharazdy, bilshist ukrainsiv vse zh pochuvaiysia shchaslyvymy u 2020 rotsi – sotsopytuvannia [Despite the pandemic and economic turmoil, most Ukrainians still felt happy in 2020 – opinion poll]. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/popri-pandemiju-ta-ekonomichni-neharazdi-bilshist-ukrajintsiv-vse-zh-pochuvalisja-shchaslivimi-u-2020-rotsi-sotsopituvannja.html>